

СЕКЦІЯ 5 **ІННОВАЦІЇ У ГЛОБАЛЬНІЙ БІРЖОВІЙ СФЕРІ** **ТА БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ**

УДК 336.717

Письменний Віталій

доктор економічних наук, доцент
професор кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Романюк Марія

студентка групи ПФМ-61
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Vitalii Pysmennyi

Doctor of Sciences (Economics), Docent
Professor of the Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

Maria Romanuk

Student of the group PFM-61
Ternopil Ivan Puluj National Technical University
Ternopil, Ukraine

ЧИННИКИ ВПЛИВУ НА КРЕДИТНИЙ РИЗИК БАНКІВСЬКОЇ УСТАНОВИ

FACTORS AFFECTING THE BANK'S CREDIT RISK

Кредитний ризик є одним з ключових аспектів у функціонуванні банківської установи. У сучасних умовах динамічних змін у банківській системі управління цим ризиком набуває особливого значення. Неправильна оцінка кредитоспроможності позичальників, недостатній моніторинг за ризиковими активами й невчасна реакція на зміни в економічному середовищі можуть мати суттєві наслідки. Тому визначення й аналіз чинників, що впливають на кредитний ризик, є необхідною умовою фінансової стійкості та прибутковості банківської установи.

Кредитний ризик визначається як ймовірність часткової або повної втрати виданих банком кредитів разом з відсотками за їх використання. Виникнення цього ризику зумовлене як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. Перші включають макроекономічну ситуацію, кон'юнктуру галузі, природні катаклізми та інші форс-мажорні обставини. Другі стосуються якості управлінських рішень банківської установи, методів оцінки кредитоспроможності та застосовуваних стратегій ризик-менеджменту. Окремо можна виділити чинники, пов'язані з позичальником, як-от фінансовий стан, особисті якості тощо (табл. 1).

Характеристика чинників впливу на кредитний ризик банківської установи*

Група	Види	Характеристика
Зовнішні чинники	Макроекономічна ситуація	- Економічний цикл - Інфляція - Безробіття
	Кон'юнктура галузі	- Стан галузі, в якій працює позичальник - Конкуренція - Технологічні зміни
	Природні катаклізми та інші форс-мажорні обставини	- Пожежі, повені, землетруси - Пандемії - Війна
Внутрішні чинники банку	Якість управління ризиками	- Ефективність систем моніторингу та контролю - Досвід персоналу
	Кредитна політика банку	- Стратегія кредитування - Ліміти кредитування
	Системи оцінки кредитоспроможності	- Методи оцінки - Моделі прогнозування
	Інформаційні системи та сучасні технології	- Якість бази даних - Швидкість обробки інформації - Використання методів аналізу великих даних, алгоритмів машинного навчання тощо
Чинники, пов'язані з позичальником	Фінансовий стан позичальника	- Ліквідність - Прибутковість - Заборгованість
	Бізнес-модель позичальника	- Стабільність бізнесу - Конкурентоспроможність
	Особисті якості позичальника	- Репутація - Досвід - Мотивація - Рівень фінансової грамотності

*Примітка: розробка авторів

Негативний вплив цих чинників може призвести до значних фінансових втрат, зокрема зниження ліквідності, що ускладнює виконання банківською установою своїх зобов'язань перед вкладниками й іншими кредиторами. Подібні труднощі можуть призвести до втрати конкурентних позицій на ринку та зниження довіри з боку інвесторів і партнерів. Накопичення проблемних кредитів і підвищений рівень ризикових активів вимагають перегляду банківської стратегії та посилення внутрішнього контролю з метою мінімізації потенційних збитків.

До зовнішніх чинників впливу на кредитний ризик банківської установи належать макроекономічна ситуація, що визначається фазою економічного циклу (періоди підйому чи спаду), рівнем інфляції, безробіття тощо. Ці чинники характеризують загальні економічні умови, в яких функціонують суб'єкти кредитних відносин, безпосередньо впливаючи на платоспроможність позичальників. Стабільність економічного середовища є вирішальним аспектом для ефективного управління ризиками, оскільки негативні зміни можуть значно підвищити ймовірність дефолтів за кредитними зобов'язаннями.

Оцінюючи кредитний ризик, важливо враховувати не тільки загальноекономічні чинники, а й специфіку галузі, в якій працює позичальник. Кон'юнктура галузі, рівень конкуренції та швидкість технологічних змін суттєво впливають на фінансову стійкість позичальника і, відповідно, на його здатність своєчасно та в повному обсязі повернути кредит. Зокрема, спад у галузі, посилення конкуренції або швидке застарівання технологій можуть призвести до зниження прибутковості та збільшення ймовірності неповернення кредиту.

Для ефективного управління кредитним ризиком банківська установа повинна враховувати широкий спектр чинників, включаючи природні катаклізми та форс-мажорні обставини. Пожежі, повені, землетруси, пандемії та війни можуть спричинити значні фінансові втрати та негативно вплинути на стабільність банківської системи. Тому розробка ефективних стратегій управління ризиками є одним з ключових завдань для банківського сектору. Важливо також забезпечити адаптивність цих стратегій, аби вони могли оперативно реагувати на непередбачувані зміни в зовнішньому середовищі та мінімізувати втрати.

Одним з ключових внутрішніх чинників, що впливають на кредитний ризик, є якість управління ризиками. Ефективність систем моніторингу та контролю, досвідченість персоналу, наявність чітких внутрішніх регламентів та процедур – все це визначає рівень готовності банківської установи до виявлення та нейтралізації потенційних загроз. Важливу роль відіграє також культура ризик-менеджменту, яка формується на всіх рівнях організації та впливає на прийняття рішень щодо надання або ненадання кредиту в умовах мінливого ринкового середовища.

Кредитна політика банківської установи, що включає стратегію кредитування, ліміти кредитування та системи оцінки кредитоспроможності, має прямий вплив на структуру кредитного портфеля та рівень кредитного ризику. В сучасних умовах суб'єкти кредитування активно застосовують найрізноманітніші методи оцінки кредитоспроможності, зокрема скорингові моделі, аналіз фінансової звітності та використання альтернативних даних. Важливість якості цих моделей та їх адаптації до змінливих ринкових умов є критичною для ухвалення обґрунтованих кредитних рішень.

Розвиток інформаційних технологій значно розширює можливості управління кредитним ризиком. Сьогодні кожна банківська установа, яка хоче бути конкурентоспроможною, повинна активно використовувати методи аналізу великих даних, алгоритми машинного навчання та інші інноваційні інструменти для більш точного прогнозування поведінки позичальників й ідентифікації ознак потенційних фінансових проблем. З огляду на це, інвестування в сучасні технології та інфраструктуру стає необхідною умовою для її розвитку в банківському секторі.

Оцінка кредитного ризику значною мірою залежить від чинників, пов'язаних з позичальником, які впливають на його здатність повернути кредит. Серед основних – ліквідність, прибутковість та рівень заборгованості, які визначають стабільність фінансових потоків. Також важливою є стабільність бізнесу, конкурентоспроможність на ринку, особисті якості (репутація, досвід, мотивація) та рівень фінансової освіченості, позаяк фінансово грамотні позичальники краще захищені від фінансових ризиків і відповідально ставляться до управління своїми фінансами [1, с. 7].

Таким чином, дослідження підтвердило, що кредитний ризик є багатовимірним явищем, яке залежить від широкого спектра чинників. Їх розуміння дозволяє банківській установі виробити ефективні стратегії управління кредитними ризиками, що включає розробку моделей оцінки кредитоспроможності, формування резервів під можливі втрати та формування планів відновлення у разі виникнення проблем. На практиці це означає, що вона зможе приймати більш обґрунтовані рішення щодо кредитування та мінімізувати потенційні збитки.

Перелік використаних джерел:

1. Кізима Т. О., Письменний В. В., Коваль С. Л., Карпишин Н. І. та ін. Методика викладання фінансової грамотності: навч. посіб. / за ред. д. е. н., професора Кізими Т. О. Тернопіль: Осадця Ю. В., 2017. 200 с.